

2. Дубяк М. Б. Ієрархічна структура найменувань фізичної дії на об'єкт у футбольній термінології (на матеріалі французької та іспанської мов) / М. Б. Дубяк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 17. – Луцьк, 2009. – С. 111–115.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
4. Коваль Р. Синонімія у французькій футбольній лексиці / Р. Коваль // Молода спортивна наука України. – 2010. – Т. 2. – С. 107–112.
5. Мова футболу. Шестимовний словник футбольної лексики / уклад.: Р. С. Помірко, М. Б. Дубяк, Т. Р. Іваньо, М. І. Прочів. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2009. – 100 с.

Загнійної М.

Науковий керівник – доц. Олійник Т.С.

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЕМОЦІЙНО–ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ У ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стаття присвячена специфіці перекладу дитячої літератури. Актуальність цієї роботи пов'язана з появою все нових перекладів дитячих творів, як канонічних так і новітніх, а також визначається перспективністю подальшого дослідження стратегій перекладу дитячої літератури на основі естетичного сприйняття твору дітьми та вивчення впливу перекладної дитячої літератури на формування особистості.

Метою роботи є дослідити специфіку перекладу дитячої літератури і проаналізувати функції та особливості перекладу емоційно – експресивної лексики та її вплив на цільову аудиторію.

Предметом роботи є переклад дитячої літератури в контексті емоційно-експресивної лексики.

Дитяча література – це особливий вид літератури, який виконує важливі функції і головним завданням якого є формування особистості дітей, ознайомити їх з іноземною культурою та розширити їхній світогляд. Все це зумовлює специфіку перекладу дитячої літератури та потребує систематизованого підходу до використання перекладацьких стратегій. Переклад дитячої літератури є особливим, оскільки має специфічного адресата. Прагматичний аспект перекладу розглядається з трьох різних точок зору. По-перше, з'являється питання про передачу прагматичних значень слів оригіналу. По-друге, прагматика перекладу трактується як прагматичне завдання конкретного акту перекладу. По-третє, висувається вимога адаптації перекладу з метою забезпечити рівність комунікативного ефекту в оригіналі та перекладі.

Художня мова – це обличчя поета, його внутрішня сутність, свідчення майстерності, образності, багатства мислення тощо. Адже неможливо з допомогою одних лише словників засвоїти навіть предметно-сміслові, не кажучи вже про функціональні значення, художні знаки. Передача художньої інформації потребує навіяння і збудження, а їх не можна здійснити без активної роботи асоціативного механізму [2, с. 1].

Останнім часом дослідження вказаної проблеми зацікавило як лінгвістичників, так і психолінгвістів. Експресія – це не тільки емоційна якість мовлення, завдяки якій воно набуває стилістичної маркованості і стає спроможним передати певний нетривіальний зміст, але й складна стилістична категорія, що спирається на цілий комплекс психічних, соціальних та лінгвістичних чинників і виявляється як інтенсифікація виразності повідомлюваного [2, с. 1].

Експресивність тісно пов'язана з емоційністю, що призвело до ототожнення деякими вченими цих понять. "Експресія пов'язана не лише з емоційним та образним (художнім), а й іншими планами вислову – вольовим, естетичним, соціально-оцінним, семантичним, нормативним і т. п." Тому експресивність набагато ширша за емоційність у мові [1, с. 92].

Основа лексичного складу мови становить загальноповсякденна лексика, що вживається в різних жанрах усіх стилів і є стилістичним тлом (фоном) для інших шарів лексики, яким притаманне певне стилістичне забарвлення. Для загальноповсякденної лексики не властиве оцінне чи емоційно-експресивне забарвлення. Емоційно-експресивні слова, крім понятійного, мають ще й емоційне значення, вказують на позитивну або негативну оцінку й тому мають експресію (тобто сильне вираження змісту чи емоцій). Така лексика служить для інтенсивного вираження

почуттів, емоцій, позитивних чи негативних оцінок, вона здатна викликати уявлення й асоціації.

Мова народу надає письменнику в розпорядження велику кількість емоційно забарвлених слів, що відрізняються яскраво вираженою експресивністю. Ці мовні засоби виділяються у складі лексики завдяки тому, що їх номінативні значення ускладнені оцінно-характеристичними значенневими відтінками. В залежності від своєрідності цих оцінних характеристик у складі цієї лексики відрізняються:

- 1) слова зі значенням пестливості (*дідуньо, березонька, голубонька*);
- 2) слова, що виражають вибачливу іронію (*злодюжка, працівничок*);
- 3) слова, що використовуються для вираження зневажливої та презирливої оцінки (*дівчисько, писака, скиглій, канюка*);
- 4) слова зі значенням збільшуваності (*голосище, ножища*);
- 5) лайливі слова (*падлюка, мерзотник, дурень*) [5, с.224-226]

Емоційна лексика усвідомлена також як слова, що містять позитивну або негативну оцінку того, що називається в слові (пестливі, лайливі слова, вигуки) та як образне вживання похідних слів завдяки гіперболі. Отже, тут безумовної протилежності між емотивністю й емоційністю не простежуємо. Емоційність для І. В. Арнольд тісно пов'язана з оцінкою. Як зазначає Н. Д. Арутюнова, оцінка “застосовується до всього, що спрямоване на облагороджену модель малого й великого світу, тобто на те, що людина вважає добром. Це найвище добро лінгвістика визначити не може, але вона здатна підтвердити, що вживання загальнооцінних предикатів (добрий і добре, поганий і погано) зумовлене ставленням до ідеалізованої моделі світу” [5, с.175].

Щодо специфіки поняття “*емотивна лексика*”, то ним уперше в лінгвістиці зацікавився російський вчений В. І. Шаховський, розробивши його в дисертаційному дослідженні “Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка)” (1988). *Емотивна лексика*, як стверджує учений, лексика “с явной, всем известной и постоянной эмотивностью, адекватно понимаемой коммуникантами и вне контекста и в контексте” [10, с. 200].

У концепції Л. Г. Бабенка семантична категоризація емоцій здійснюється передусім у царині лексики, яка називає емоції. Учений вважає, що саме в ідентифікаційній емотивній лексиці емотивні смисли експліцитні, більш стійкі і стабільні, тому пропонує називати всю сукупність засобів, якими означають назви емоцій і емоційно забарвлені слова із чуттєвим фоном, *емотивною лексикою* [10, с.176].

З позицій Ю. І. Гамаюнової, назви емоцій – це семантично самодостатня, гомогенна, синтагматично й парадигматично організована група, яка органічно входить до більш широкої тематичної групи психологічних явищ, процесів і належить до так званої лексики «невидимих світів» [8, с.176].

На особливу увагу заслуговує лаконічне визначення емотивної лексики, авторами якого є М. Я. Блох і Н. А. Резнікова: “емотивна лексика – це слова, які мають у своєму значенні сему емотивності” [10, с.177].

Для того, щоб проаналізувати застосування емоційно – експресивної лексики, ми розглянемо декілька прикладів із перекладу творів Р. Кіплінга «Слоненя» та «Ріккі Тікі Таві». Казки, окрилені теплом і радістю, починаються з чарівного звертання до дитини: «Це тільки тепер, милий мій хлопчик, у слона є хобот». Перший переклад казки “Слоненя” був здійснений В. Ткачевичем у 1907 році. Цей текст рябіє прикладами буквального тлумачення першотвору, що цілком зрозуміло з огляду на час створення тексту. Наприклад, у цього перекладача “a new Elephant” – це насправді “новий слон”. В. Ткачевич дає тлумачення, зовсім незрозуміле й неадекватне у своєму лексичному оточенні [7, с. 125].

Основною проблемою при перекладі експресивних слів є збереження стилістичної маркованості одиниці, оскільки часто перекладач прагне передати денотативне значення, втрачаючи при цьому конотат. Традиційно до засобів вираження емоцій належать емпатичні конструкції типу *It is(was)+smth(smb)+-+that (who)...*, конструкції з відносним займенником *what*, конструкції з інверсією, а також псевдо порівняльні конструкції [9, с.2]. Крім того, експресивне забарвлення мають еліптичні речення, повтори слів та виразів, паралельні конструкції та номінативні речення (*у казці Р. Кіплінга «Ріккі Тікі Таві»*):

... *It is a mongoose who is eaten up from nose to tail with curiosity.*

... Це мангуст, у якого від носика до кінчика хвоста, гризе безнастанна цікавість [6, с. 85].

Такий засіб вираження емоцій, як **повтор слів та виразів**, є теж характерним і для англійської, і для української мов (у казці Р. Кіплінга «Слоненя») :

...*his tall aunt the Ostrich spanked him with her hard, hard claw.*

... довгонога тітка Страусиха біла його за це своїми твердими-твердими кігтями [6, с. 67].

Емоційність у мові часто створюється за допомогою **інверсії**, а саме зворотним порядком слів, викликаним стилістичними або смисловими вимогами (у казці Р. Кіплінга «Ріккі Тікі Таві») :

... *All that day he spent roaming over the house.*

... Цілісінський день він тільки те й робив, що нишпорив по всіх кімнатах і кутках [6, с. 86].

Для вираження емоцій в англійській мові існують дуже різноманітні засоби на різних структурно-семантичних рівнях. При цьому головним завданням перекладача віднайти адекватні засоби відображення всієї палітри відтінків емоціональних почуттів та висловлювань героїв художніх творів.

Тема є надзвичайно актуальною та цікавою, потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васютенко І. О. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 58. Філологічні науки .
2. Власенко В., Яцик С. Емоційно – експресивні засоби та їх стилістичні функції.
3. Здражко А.Є. Переклад дитячої літератури : « Очуження» чи « Одомашнення» [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Stling/2011_5_1/549_552.pdf
4. Зорівчак Р. Перекладна література для дітей як чинник формування особистості // Іноземна філологія / Р. Зорівчак. - К.: Український науковий збірник, 2007. - С. 3-9.
5. Ефимов А.И. Стилистика художественной речи. М.: Издательство Московського университета, 1961. – 520 с.
6. Кіплінг Р. Такі самі оповідки. – К.: Темпора, 2012. – 272с.;іл
7. Мосьпан Н.В. М 84 Семіолінгвістичний аспект українських перекладів казок Р. Кіплінга : монографія / Н. В. Мосьпан. – К. : “Освіта України”, 2011. – 279 с.
8. Ребрій О. В. Творчі виміри перекладу дитячої літератури
9. Усик Г. Н., Пагурець Е. І., Андросюк А. Л. Особенности перевода эмоционально окрашенных англоязычных высказываний.
10. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка) : дис.... доктора филол. наук : 10.02.04 / Шаховский Виктор Иванович. – М., 1988. – 402 с.

Бодзян Р.

Науковий керівник – доц. Кравець С.В.

ШЛЯХИ ТА СПЕЦИФІКА ВИБОРУ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ КІНОФІЛЬМІВ

Переклад являє собою важливу складову розвитку та функціонування культури. У теоретичному плані нове трактування поняття «культура» отримало подальший розвиток у двох напрямках. З одного боку, почала формуватися нова наукова дисципліна «культурологія» як важлива частина глобальної науки про людину. З іншого боку, традиційна проблема «мова і культура» отримала нову значущість і масштабність. Мова як знаряддя вербальної комунікації є найважливішою частиною культури, і всі особливості його структури і функціонування можуть вважатися проявами культури відповідного мовного(або етнічного) колективу [8, с. 41].

У дослідженні перекладацької діяльності важливими чинниками є особливості мови, прямо або опосередковано зумовлені культурою носіїв мови [4, с. 64]. Подібні особливості можуть виявлятися на різних рівнях мовної структури, у правилах вербальної комунікації, у способах опису позамовної реальності. Легко демонструється соціально-культурна детермінованість словникового складу мови.